

Апеляційний суд Херсонської області

73000, м.Херсон, вул.295 Херсонської стрілецької дивізії, 1а

ад. од. 2017 № 01-3/11/2017

**Головам місцевих судів
Херсонської області**

Надсилаю до відома копію звернення Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Лутковської В.В. від 29 грудня 2016 року №1/7-С276780.16-1/26; В275904.16-2/02-167 (вх. №26/0/1-17 від 11 січня 2017 року) стосовно окремих питань, які виникають щодо реалізації прав обвинувачених при виконанні відносно них конвоювання й охорони уповноваженими на те особами.

Додаток: на 3 арк. в електронному вигляді

**Голова апеляційного суду
Херсонської області**

Голіченко С.В. 454018

О.І. Коровайко

УПОВНОВАЖЕНИЙ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПРАВ ЛЮДИНИ

UKRAINIAN
PARLIAMENT COMMISSIONER
FOR HUMAN RIGHTS

вул. Інститутська, 21/8
01008, м. Київ, Україна

Tel.: (+380 44) 253 2203
Fax.: (+380 44) 226 3427
E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua
http:// www.ombudsman.gov.ua

21/8, Instytutska str.
Kyiv, 01008, Ukraine

№ 1/7-С 276780.16-1/26, B275904.16-2/02-167 « 29 » грудня 2016 р.

Голові Вищого спеціалізованого
суду України з розгляду цивільних
і кримінальних справ
Гульки Б.І.

Шановний Борисе Івановичу!

Мною здійснюються провадження за зверненнями Слаути Тетяни Олександрівни та Нижник Людмили Георгіївни в інтересах Шабали Ігоря Вікторовича з приводу порушення його прав під час перебування в залі судового засідання Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у зв'язку з розглядом касаційної скарги. У зверненні заявники зокрема повідомляють, що під час перебування Шабали І.В. у загородженні зали судового засідання з нього не були зняті наручники, не зважаючи навіть на прохання судді, внаслідок чого він не міг користуватися наявними матеріалами та написати необхідну в справі заяву.

У зверненні іншого заявника – Василенка Валерія Вікторовича – повідомляється про порушення його прав під час перебування в залі судового засідання Апеляційного суду Вінницької області у зв'язку з розглядом апеляційної скарги. Зокрема, під час перебування у загородженні з нього також не були зняті наручники, як наслідок, йому було завдано фізичний біль, душевні страждання та принижувалася його людська гідність.

У ході проваджень з'ясовано, що підрозділи Національної гвардії України при виконанні завдань з конвоювання та охорони підсудних керуються законами України «Про Національну гвардію України» та «Про Національну поліцію», а також Статутом бойової служби військ внутрішньої та конвойної охорони, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10.11.1994 № 761-22 (далі – Статут).

Відповідно до статті 284 зазначеного Статуту конвоюванням називається супроводження засуджених під охороною варт. Одним із видів конвоювання є судові конвоювання – конвоювання підсудних у спеціальних автомобілях до судових установ та у зворотному напрямку.

Вищий спеціалізований суд України
з розгляду цивільних і кримінальних справ

ВХ №26/01-17 від 11.01.2017

Пунктом 3-4 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про Національну гвардію України» та статтею 36 Статуту передбачено, що наручники на осіб, які утримуються під охороною, застосовуються за розпорядженням начальника варти, який здійснює конвоювання, у випадках: учинення фізичного опору адміністрації установи виконання покарань та/або військовослужбовцю Національної гвардії України; відмови йти під охороною – на час конвоювання; спроби самогубства або заподіяння собі каліцтва; у разі нападу на засуджених та інших осіб – до заспокоєння особи; винесення судом вироку про довічне позбавлення волі – коли оголошується вирок і здійснюється конвоювання цих засуджених; конвоювання в літаку; конвоювання особи, яка вчинила втечу з-під варти (охорони); після затримання.

Наручники знімаються за вказівкою особи, яка дала розпорядження про їх застосування, або старшого начальника, а також за вказівкою начальника варти, що здійснює конвоювання.

Таким чином, зазначеними законодавчими та нормативно-правовими актами не передбачено застосування наручників до підсудних, засуджених, у тому числі до довічного позбавлення волі, під час перебування їх в загородженні залів судових засідань приміщень судів у разі відсутності зазначених вище підстав.

У зв'язку з цим мною внесено подання Міністру внутрішніх справ України Авакову А.Б. від 09.12.2016 № 1.-3025/276780-16-167 «Щодо порушення прав підсудних і засуджених осіб, у тому числі до довічного позбавлення волі, під час конвоювання та охорони в судах військовослужбовцями Національної гвардії України».

У свою чергу Європейськими пенітенціарними правилами (Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць), зокрема підпунктом «а» пункту 68.2 передбачено, що наручники застосовуються, якщо це необхідно для запобігання втечі під час перевезення, за умови, що вони будуть зняті, коли ув'язнений з'явиться перед судовою або адміністративною владою. Пунктом 68.3 визначено, що засоби стримування не повинні застосовуватися довше, аніж це абсолютно необхідно. У пункті 68.4 зазначається, що характер застосування засобів стримування мусить конкретно визначатися національним законодавством.

Крім того, Європейським судом з прав людини в рішенні від 22.09.2016 у справі «Савченко проти України» (заява 1574/06) встановлено, що перебування весь час у наручниках під час перевезення із СІЗО до суду становило нелюдське і таке, що принижує гідність, поводження і що у зв'язку з цим мало місце порушення статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікованої Законом України від 17.07.1997 № 475/97-ВР.

Відповідно до статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права.

Водночас необхідно звернути увагу на те, що пунктом 23 Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних),

засуджених за вимогою судів, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової Адміністрації України, Генеральної прокуратури України від 26.05.2015 № 613/785/5/30/29/67/68, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 11 червня 2015 року за № 698/27143, передбачено, що з моменту доповіді начальника варті головуючому в судовому засіданні або судді-доповідачу про доставляння обвинувачених (підсудних), засуджених у суд і до закінчення судового засідання всі вказівки головуючого в судовому засіданні (судді-доповідача) щодо тримання обвинувачених (підсудних), засуджених та їх конвоювання (у разі проведення окремих процесуальних дій поза межами приміщення суду) є обов'язковими для начальника варті.

Таким чином, головуючий в судовому засіданні (суддя-доповідач) уповноважений дати вказівку начальнику варті про зняття наручників із підсудних, засуджених, у тому числі до довічного позбавлення волі, за умови відсутності випадків, про які зазначається в пункті 3-4 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про Національну гвардію України» та статті 36 Статуту.

У зв'язку з цим, на підставі пункту 3 частини першої статті 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», з метою захисту прав підсудних і засуджених, застосування практики Європейського суду з прав людини з порушених питань, звертаюся з проханням роз'яснити суддям необхідність надання вказівок начальникам варт (конвоїв) про зняття наручників із підсудних та засуджених під час їх перебування в загородженні зали судового засідання відповідно до законодавства України.

Про вжиті заходи прошу поінформувати мене у встановлений законодавством термін.

Додаток: на 3 арк.

З повагою

В.В. Лутковська